

Revista Revistelor

Luceafărul (15 Iunie, 1 Iulie).—

O poezie de d. Octavian Goga, „Străinul”, intruparea unei adiuci melancolii; o schiță de d. Sadoveanu, „Tinerețea”, în care autorul a concentrat o viață și a pus și o problemă; versuri de d-nii Sorciu, Seca, Dinu Ramură, d-ra Cunțan, traduceri în versuri; proză de d-nii Ciocirlan, Secula; continuarea interesantelor note ale d-lui Murnu asupra „Monumentelor antice din Roma”; „Cronică”, în care direcția spune sincer ce gândește, dovedind unele rezerve pe care le face asupra traducerii Salomeei de către d. Z. Birsan, colaborator al revistei. Acest lucru elementar (de a spune adevărul), nu vi se pare o revoluțiune în publicistica noastră în care lingușirea mutuală din simțul cărdășilor „literare” ar fi o primejdie, dacă n'ar fi fără nici o... consecvență?

Junimea Literară, (Suceava, Iunie și Iulie 1907). E un număr festiv închinat memoriei lui Simion Florea Marian și de aceea e alcătuit în vederea acestui scop: toate bucățile sînt dedicate regretatului dispărut, ori în legătură cu viața și activitatea lui. În fruntea revistei e o poezie a d-lui G. Rotică în care e glorificat decedatul; urmează apoi un mic studiu—„Scînteietă”—al lui S. Fl. Marian; apoi articolele ocazionale ale d-lor A. D. Xenopol, dr. Istrati, Urban-Iarnick, S. Pușcariu, Al. Marienescu, T. Burada, d-na Elena Voronea, Gherasim Buliga,

D. Dan, M. Lupescu, C. Morariu, I. I. Nistor, M. Lungeanu, mai toate amintiri despre S. Fl. Marian,—cum și un omagiu de firească pietate, un amănunțit și doios articol asupra vieții și activității veneratului defunct, datorit d-lui Liviu Fl. Marian. Pe lângă acestea mai găsim, trimise tot pentru acest număr festiv, desigur după cererea organizatorilor, un articol asupra *originii doinei*, datorit d-lui Gr. Crețu, care, după cît se pare, nu cunoaște studiul d-lui Pascu asupra doinei („V. R.” an I No. 2), și o poveste a d-lui A. Gorovei.—Cîteva fotografii, foarte bine redade, ne arată pe S. Fl. Marian ca elev, ca student, ca om matur și pe patul de moarte.

E în total un frumos omagiu de recunoștință pe care revista din Suceava îl aduce fostului ei colaborator.

Convorbiri (1 Iulie).—Cel mai mare critic român din veacul al XIX-lea și al XX-lea, nu pricepe articolele pe care le „critică”, dar nu le pricepe de loc. Călitorul, pe care-l interesează această însușire „maîtresse” a celebrului critic, să compare articolul d-lui C. Botez *Faust în romînește* cu „critica” imensului critic și va vedea lucrul în toată hazlia lui golicieune. Cetește de cincisprezece ori, criticule, și apoi scrie! Ia cetește încă de vre-o cîteva ori articolul d-lui Botez, și să vedem dacă nu vei rectifica cele ce ai spus despre „greșelile” d-lui Botez: de a confunda

versurile jambice cu cele trohaice, de a număra rău silabele, etc... Cetește, și mărturisește sincer, cu mina pe conștiință, căci te va judeca și Dumnezeu și posteritatea!

Pentru „In Lumea Dreptății”, o „pată pe personalitatea” lui Brătescu-Voinoșli și „Dragoslav mai mare decît Creangă”—te va osîndi Cel de sus, fără nici o îndoială. Noi depunem o lacrimă anticipativă.

Revista generală a învățămîntului (Iulie). D. E. A. Pangrați, directorul revistei, conchide, din cunoșcerea „Anchetă într'un seminar”, că școala nu și-a făcut datoria, căci sentimentele elevilor—viitori preoți—s'au dovedit a fi rămase în afară de educația imobilizatoare, care incumbă școlii. Dar mi se pare că nu se ține îndeajuns samă de momentul în care s'a făcut acea anchetă, de surescitarea (care era în momentul crizei), de surescitarea spiritelor a acelor fi de țărani, ai căror părinți fusoseră aduși la ordine, chiar cînd nu se răsculaseră, cu lunurile. Oricum, că s'a dat pe față un *sentimentalism*, care nu trebuie să fie, aceasta e sigur!

Școala (Cernăuți, Iulie).—D. Rotariu-Rotica scrie un mic articol, în care și arată părerea de rău că Românii bucovineni n'au știut și n'au putut să reziste străinismului, lăsînd să se peară din ce în ce mai mult caracterul romînesc al Bucovinei, pînă și în schimonosirea numelor (Kimpolung, etc).—Se reproduce, cu o notiță introductivă, schița d-lui Brătescu-Voinoșli „Nicușor”, apărută în „Viața Romînească...” Alte studii și notițe interesante.

Anuarul al XIII al Institutului pedagogic-teologic (Sibiu, 1907). În primele pagini ale acestui anuar, în care direcțiunea unei școli face o dare de samă de mersul moral și material al institutului, găsim un interesant articol al d-lui Timoteiu Po-

povici, **Prine'piul național în muzică**. Plecînd de la ideea foarte justă că adevărata muzică națională, ca și adevărata poezie națională, trebuie căutată în producțiunile populare, autorul face o critică întemeiată asupra direcției în care e îndrumată cultivarea muzicii la noi și susține cu drept cuvînt că *un popor numai prin ridicarea și perfecțiunea muzicii sale naționale poate ajunge la înțelegerea muzicii clasice*. Autorul critică publicațiunile muzicale obicinuite ale Romînilor (mai ales din regat) „romanțele ușoare și sirbele țigănești” care „nu pot avea decît o importanță comercială” cum și bucățile „de caracter străin, cosmopolit”; laudă acele compozițiuni care au de inspirație muzica națională și sînt făcute în spiritul național (cum sînt compozițiunile lui Dîma, Mozicescu, Kiriac, Vidu, Mureșan, etc.); și după ce pune în evidență însemnata melodiilor populare, arată cum trebuie culese acestea și care anume merita acest nume.

Buletinul Societății Geografice Romîne, publicat prin îngrijirea d-lui George I. Lahovari.—(Anul al XXVIII-lea, No. 1, pag. 160), București, Socec 1907.—Pentru mulți desigur va fi o mirare cînd vor vedea un referat asupra Buletinului unei societăți, care deși recunoscută prin lege de 10 ani (dela 20 Februarie 1897) ca „instituție de utilitate publică”, totuși utilitatea ei nu poate fi apreciată de un public mai mare, ci probabil că se mărginește numai la intimii Societății. În aceste 160 pag. însă sînt cuprinse două studii de valoare. Unul este al d-lui prof. universitar *Sabba Ștefănescu* despre *Stratele geologice din regiunea Bucureștilor*. Malurile văii pe care e așezat Bucureștii e constituit din *strate cuaternare* care repausează pe un *strat terțiar* ce formează fundul. D. S. Șt. analizează constituția acestor strate, întemeiat pe rezulta-

tele sondagiilor de la Ciurel, Mărculești și Cotroceni, analizează stratele terțiare din regiunea Bucureștilor și conchide că până la 253 m., adincime la care au fost străpuise, sînt strate devanline.

Sub aceste strate d. S. Șt. așează strate pontice, apoi sarmatice și cretacee; de aici însă autorul nu mai poate nici bănui succesiunea normală a stradelor.

Al doilea studiu e datorit d-lui *Alex. Ștefulescu*, Din trecutul Gorjului. — D. Ștefulescu e un specialist local — singurul serios de acest fel până acum la noi — care a reușit ca să facă cunoscute mai toate amănunțimile istorice ale județului Gorj. În acest studiu geografic-istoric autorul înșiră în ordine alfabetică satele dispărute, satele care și-au schimbat numele, apoi arată care a fost configurația Gorjului de pe la 1400. Ultimul capitol este o descriere a culelor care se află în acest județ. Un bun serviciu aduce d. Ștefulescu, publicînd aceste liste alfabetică, alături cercetărilor geografice și istorice.

Economia Națională. (No. 6 Iunie 1907). Un număr de vacanță. D. *I. Bistrănu*, agronom al Casei Centrale a „Bancilor populare și Cooperativei sătești”, se ocupă în fugă de spre Obștele (sic) de arendari de moșii. D-se constată că acestea au avut o dezvoltare mare, grație învățătorilor și preoților; dar este „de regretat numai că o bună parte, mai cu seamă la obștele de arendari mari, au nesocotit chemarea lor și au căutat să acopereze drepturile obștei, dorind a deveni ei înșiși arendași cu învoeli draconice...” Ca consecință, autorul socotește că legea din 1905 relativă la constituirea societăților cooperative, nu este suficientă; că este de rigoare un intervenționism mai pronunțat al Statului, care, pe deoparte ar trebui să înlesnească obștilor creditul de

care au nevoie, iar pe de alta, să le organizeze așa ca să fie conduse, fiecare, „de cîte o persoană cu cunoștinți speciale, străină de localitate, și fără a avea legături de rudenie în comună”. — Incolo, d. C. Vulpescu își continuă Monografia economică a comunei Armășești, d. N. O Popovici-Lupa face o dare de samă a celui Al VIII-lea congres de agricultură, ținut la Viena în Maiu a. e., iar d. V. S. Moga semnează lunara sa revistă agricolă, economică și comercială.

Săptămîna (Iunie). D. Panu își încheie studiul său asupra „Toamelor agricole față de principii”, arătînd datorită Statului, pentru că e Stat, de a interveni în favoarea clasei țărănești. — În „Tipuri”, d. Panu schițează pe al demagogului; reproducem cîteva rînduri, în care se cuprinde o interesantă observație: „Un demagog fuge ca dracul de tîmie de un auditor cult și inteligent; el înțelege că blagomaniile lui nu numai că nu fac impresie, dar produc risul. De aceea, cînd un asemenea tip e silit să vorbească într'un mediu inteligent, se simte jenat, se incurcă, face concesii, pe care nu le-ar face, ferească Dumnezeu, în fața unui auditor naiv, și iesă din asemenea întruniri, să mi se ierte expresia, ca un cine cu coada între vine. — Ca să-și răzbune de această capitis diminutio, îndată aleargă la auditorul lui obicinuit, și cînd numai se uită în sală și vede din ce fel de persoane e compus, atunci imediat îi vine curajul și deblaterează ceasuri întregi fără să se oprească o secundă”.

La Nouvelle Revue. (Iulie 1907).

Asupra cauzelor care au deslăntuit în sudul Franței furtuna ce și acum încă bîntuie, Gaston Fleury ne dă un scurt dar interesant studiu, în articolul său Lupta pentru vie. Încurajați mereu de guverne, cultivatorii de vie din sudul Franței au tot plantat în

tr'una, făcînd pentru aceasta cele mai mari sacrificii, în vederea unor cîștiguri fabuloase, care li se făgăduiau. Și iată că acum, cu toată munca și cu toate sacrificiile făcute, nefericii cultivatori de vii se găsesc reduși la mizeria cea mai neagră: vinurile stau în pivnițe, iar proprietarii sînt amenințați să moară de foame. Și cu toate acestea nu-i *supraproducția* cauza, căci consumația efectivă a vinului întrece cu mult producțiunea reală a lui. E drept că și faptul că cultivarea viilor era altă de încurajată, a făcut ca și alte regiuni, afară de sud, să se acopere cu planta lui Bacchus, așa că li s'au creat meridionalilor concurenți numeroși; dar asta nu-i pricina adevărată a mizeriei lor, căci, cum am spus, consumația întrece producțiunea reală. Cauzele sînt altele. Mai întăiu, prin tratate comerciale care n'au ținut samă de interesela acestei părți din populația Franței, s'au fuchis vinurilor franceze unele din piețele țărurilor straine; în al doilea loc vine faptul că alcoolul de vin nu poate lupta cu alcoolul industrial, care e și mult mai eflin, așa că unul din debușeurile în care cultivatorii de vin își puseseră cele mai mari speranțe, dispare pur și simplu; se mai poate adăuga și faptul că medicina, în numele higienii, a adus o oarecare lovitură vinului; dar pricina cea mai însemnată e fraudă, falsificarea. În adevăr, prin falsificare, se produce în unii ani de două ori mai mult „vin“ de cît producția totală a vinului natural; îndulcirea și „hotezarea“ vinului sînt dușmanii cei mai mari ai viticulturilor. De aceea și singurul remediu al crizei de azi din sudul Franței nu poate fi decit: stîrpirea cu ori ce preț a falsificării; numai urmărindu-se cu toate rigorile legilor (pedepse infamante și amenzi mari, ruinătoare) falsificatorii vinurilor, se va putea îmbunătăți soarta acelor pe care

mizeria extremă i-a silit să se ridice contra ordinii de stat în Franța.

Din numerele de pe Iulie mai re-marcăm: un studiu, neterminat încă, al lui P. Quentin-Bauchart, Organizarea muncii; continuarea și terminarea interesantelor informațiuni asupra lui A. de Musset, date de A. Brette; o descriere critică a portului Bordeaux și o propunere de îmbunătățire a lui, de cătră M. L. Dewarin; și sfîrșitul studiului istoric al lui Gilbert Steger: *Regnul emigraților în 1814*.

Mercur de France (Iulie 1907).

În primul număr din această lună se termină ancheta în chestiunea religioasă, prin publicarea celor din urmă 15 răspunsuri. De astă dată un singur publicist își exprimă credința că în viitor religiunea va dispărea: e sociologul Yves Guyot, care crede că „dissoluția ideei religioase e în raport cu progresul metodei obiective“. Toți ceilalți, între care sînt personalități ca Bergson, S. Sighela, Maurice Barrès, Péladan, H. G. Wells cred într'o disoluție a formelor religioase și într'o veșnică existență a sentimentului religios, luat în înțelesul de „necunoașterea cauzelor finale ale universului“. Cam tîrziu (d. dr. Istrati a răspuns chiar în primul număr!) apare în sfîrșit și răspunsul, pe care cu mirare îl vedeam întîrziind, al d-lui A. D. Xenopol, savantul nostru academician. Revista franceză termină ancheta fără să tragă vre-o concluzie, ceiace e de altfel cu neputință în mulțimea și felurimea răspunsurilor date. Vom face totuși următoarea constatare: s'au publicat în total 141 de răspunsuri; ele se pot grupa în general în trei categorii și se împart astfel: 123 sînt în sensul că sentimentul religios nu va dispărea niciodată din sufletul omului, 4 nu dau nici o deslegare chestiunii propuse, iar 14 admit o dispariție în viitor a sentimentului religios față cu progre-

sul și generalizarea științei în omenire. Chiar dacă lăsăm la o parte, dintre cele 123 de răspunsuri din prima categorie, pe acele date de interesați ori fanatici (în genere clerici), totuși rămâne că marea majoritate a celor întrebați cred în veșnicia sentimentului religios. Acesta e rezultatul anchetei întreprinse de revista franceză.

Mai remarcăm din numerele pe Iulie: un studiu al lui Ed. Pilon asupra poetului Francis Jammes; descrierea a trei evasiuni (a Elisabetei Kovalsky din închisoarea de la Irkutsk de două ori și o dată din cea de la Verkhneudinsk) de către E. Vladimirov; un „studiu asupra mentalității lirice contemporane, Idealul simbolist“ de T. de Visan; cum și o interesantă descriere a unor Moravuri din Oceanul Indian de Marius-Ary Leblond.

Revue des idées (No. 39, 1907). — *La multiplication cellulaire, causes et conséquences au point de vue de la hiérarchie des tissus*, par Louis Legendre.

Autorul dă o nouă teorie asupra diviziunii celulare, inspirată în parte de lucrările remarcabile ale fiziologistului american, Loeb. Până acum, teoria cea mai în favoare era cea a lui Spencer, care găsea rațiunea diviziunii celulare în nevoia ce o are celula de a-și mări suprafața de absorbție față de volumul său. După această teorie, celula nu poate crește la infinit, fiindcă cu cât ea crește, cu atât suprafața prin care își primește alimentele devine mai mică față de volum. Trebuințele nutritive ale celei sînt proporționale cu volumul ei, iar putința de absorbție e proporțională cu suprafața. Dar fiind că suprafața individului celular crește ca pătratul dimensiunilor sale, pe cînd volumul crește ca cubul acestor dimensiuni, urmează forțat o disproporție accentuată între suprafața și volum, și atunci celula se divide pentru a pune suprafața într'un raport mai

favorabil cu volumul; cu alte cuvinte pentru a pune în concordanță nevoia de alimente cu putința de a le absorbi în cantitate suficientă.

Legendre crede că cauza diviziunii celulare nu trebuie căutată în aceste considerațiuni geometrice, ci în mediul în care trăește celula. Cea ce determină pe o celulă să se dividă sînt variațiunile fizice și chimice ale mediului în care se află (ex. partenogeneză artificială) sau variațiunile de aceeași natură ce s'ar putea produce în substanța celulară însăși (ex. intrarea spermatozoidului în ovul). Bazat pe aceste considerațiuni fundamentale, autorul explică o mulțime de cazuri de diviziune celulară ce se petrec în organismul adult; până și proliferațiunilor canceroase li s'a găsit o lămurire.

Singurele celule ce nu se divid în organismul adult sînt celulele nervoase. Autorul crede că această inerție se datorează faptului că celula nervoasă e prea protejată contra injuriilor externe de părțile osoase ce'aconează axul cerebrospinal; apoi faptului că irigația sanguină e puțin abundantă, nutrițiunea se face la distanță, vasele capilare nevenind în contact cu celulele. Chiar pulsațiunile inimii sînt foarte micșurate pentru că arterele se ramifică în unghiul drept, iar lichidul cefalorachidian are rolul de a împiedeca expansiunea în masă a centrilor. — Așa dar ori de câte ori o celulă e expusă la variațiuni fizico-chimice ale mediului, ea răspunde prin diviziune. Dacă e apărată de aceste variațiuni, ea nu se divide.

Se'nțelego că acest mod de a vedea se potrivește cu o serie de fapte. Vorba e să știm dacă nu cumva se găsesc fapte care să infirme teoria. Așa de pildă, după teorie, ar trebui ca într'un sistem nervos central, neprotejat într'o culie osoasă ori cartilagineasă (multe moluște și vermi) să existe di-

viziunea celulelor nervoase. Nu cunosc lucrări care să fi pus în evidență asemenea fenomen. Dar dacă teoria lui Legrand va da ocaziune să se cerceteze în acest sens, ea va fi servit totuși la ceva.

La Revue Latine. (Iulie).—E. Faguet face o recenzie a recentei cărți a lui Th. Ribot asupra pasiunilor, în care, pe lângă o expunere pe scurt a conținutului cărții și a ideilor mai principale din ea, subtilul critic găsește ocazia să-și expună o mulțime de considerații personale și chiar să completeze pe Ribot, a cărui competență și sagacitate o recunoaște pe deplin. Autorul arată că Ribot și-a pus în gând să trateze mai cu samă următoarele chestiuni: să definească cu precizie ce e o pasiune, să arate deosebirea radicală dintre pasiuni și emoții, să arate cum nasc pasiunile, cum se dezvoltă, cum se sting, și să facă o listă de pasiuni ceva mai complectă de cit cele pe care le-au făcut psihologii de până acum, care le reduceau la cinci-șase. Ribot, zice Faguet, și-a îndeplinit bine planul său, cu câteva rezerve. A deosebit pasiunea de emoție: emoția e o rupere bruscă a echilibrului brut și normal; o pasiune, din contra, este durabilă întărită prin obișnuință, gludită, trecută prin intelect pentru a reveni, astfel întărită, iarăși în sensibilitate; o pasiune e o emoție prelungită și intelectuală. Emoția poate să nu mai revie; pasiunea se caracterizează prin aceea că revine mereu; poți să ai o emoție de ambiție ori de sgaricenie fără să fi de loc un ambițios ori un sgaric. În privința *intelectualismului* pasiunii, Faguet face rezerve, admițând că adesea sau poate celo mai dese ori pasiunile sînt intelectualizate, de pildă un amor care-și dă tot felul de rațiuni, totuși Faguet observă că de multe ori pasionatul nu-și cunoaște pasiunea, n'o bănuiește, ba chiar

poate crede că are pasiunea contrară— așa de pildă un sgaric, dacă i se împlină de citeva ori să facă niște acte de dărnicie, poate spune în chip natural „grozav de mină spartă's eu!..”— Asupra începutului pasiunilor Ribot este foarte complect și clasificarea lui îi pare lui Faguet excelentă. Pasiunile mari se nasc odată cu viața, sînt fiziologice; pasiunile mici sînt uneori datorite unor cauze externe. „Mediul” naște pasiuni. Imitația de asemenea, dar aceasta revine tot la mediu, însă nu numai decit, căci cineva poate imita numai pe-o persoană. Faguet crede că trebuie atribuite mai mult imitației decit eredității asemănările pasionale între fi și părinți. Și suggestia dă naștere la pasiuni. Pasiunile inspirate de lecturi intră aici. Dar pasiunile acestea artificiale sînt și ele naturale, căci nimeni n'ar suferi influința cuiva, dacă n'ar avea în sine ceva pe care acea influință să se alloească.—Sînt indivizi care au în adevăr pasiuni cu totul artificiale: aceștia sînt oamenii fără individualitate; unor astfel de pasiuni autorul le zice pasionete (des passionnettes).— Despre dezvoltarea pasiunilor Ribot n'a spus aproape nimic, și Faguet regretă aceasta. Ele se dezvoltă, zice Faguet, în toate chipurile: prin ele inele oare cum ea un organism: fac vegetație. Ele capătă puterea unei habitudini și capătă puteri în habitudine. Pasiunea devine un gest al întregii ființe și gestul are influință regresivă asupra însuși fondului personalității: un crain bătrîn urmărește pe femei pentru că ele-i plac, dar ele îi plac pentru că el le urmărește mașinal. Aceasta este dezvoltarea cea mai obișnuită a pasiunilor, dezvoltarea lor clasică; mai numai pe aceasta a avut-o în vedere Balzac. Inclinația devenind pasiune, pasiunea devenind manie, mania devenind demență, — acesta-i mersul ordinar al caracterelor sale. Mai complicat și mai puțin rec-

tilin și în Shakespeare și chiar în clasicii francezi.—Pasiunile se dezvoltă de asemenea (după cum am văzut și că se nasc) prin imitație: „cei ce se asemănă se adună”, dar și cei care se adună se asană; femeile ușoare se adună între ele; dar prin aceasta ele devin și mai ușuratece decît înainte.—Pasiunile puternice se dezvoltă și prin piedecetele înfrînute: de pildă amorul cînd e puternic. — Pasiunile se dezvoltă încă și prin intelectualizare: mintea justificînd pasiunea, o dezvoltă. — Cum se sfîrșesc pasiunile? Ribot arată că prin moarte, nebunie, substituție, transformarea uneia în alta, prin epuizare. Moartea și nebunia nu se pot considera ca sfîrșituri, spune Faguet, căci pasionatul merge la moartea pe care o știe bine că e consecința pasiunii sale, ceea ce nu-l face să renunțe la pasiunea sa; iar pasiunea nu e nici o dată mai puternică decît tocmai în momentul cînd se isprăvește în acest chip. Așa dar adevăratele sfîrșituri ale pasiunilor rămîn: epuizarea, transformarea, substituția.—Pasiunea se isprăvește prin epuizare chiar din cauza forței sale, sau, mai degrabă, din cauza cheltuirii forțelor generale pricinuită de violența sa. Pasiunea fiind un drenaj al energiei generale în folosul său, din chiar cauza violenței sale energia generală se sleștește și cu aceasta deci și izvorul său: ea își uzază propriu-i cărbune. Pasiunile care nu cer activitate, cum este avariția, nu mor de epuizare.—Pasiunile se isprăvesc, cum am văzut, și prin substituție și transformare: substituție, cînd o pasiune e înlocuită de alta cu care are un fond comun. De pildă cînd amorul e înlocuit prin amorul divin în forma lui de devotament către omenirea nenorocită, e substituție, de oarece primul e egoist și cel de-al doilea altruist; iar cînd amorul se schimbă în amor divin ex-

tatic (pasiunea de a se întreține cu Dumnezeu dela persoană la persoană), atunci e transformare pentru că amîndouă pasiunile sînt egoiste și au aceeași natură: fondul lor comun este „egoismul în doi”, care e chiar definiția amorului. Schimbarea unei pasiuni în contrarul său este transformare și nu substituție, căci lucrurile contrare nu sînt prea îndepărtate unul de altul; așa de exemplu pasiunea religioasă a cuiiva, pentru că Dumnezeu îl încarcă cu bunătați, se poate transforma în pasiune antireligioasă cînd Dumnezeu îi retrage acest beneficiu.—În sfîrșit, substituția adevărată; mai întăiu „fiecare vristă avînd plăcerile sale” are pasiunile sale; începi prin amor și sfîrșești prin ambiție, cum zice Pascal,—pentru a sfîrși adesea prin avariție. Pasiunile ca avariția, care nu reclamă activitate, sînt foarte potrivite pentru bătrîneță. Adesea substituția se datorește faptului că o pasiune care era latentă, fiind favorizată de împrejurări, eclatează și înăbușă pe altele. Evoluțiile de caracter în teatru sau roman se datoresc adesea substituțiilor unor pasiuni altora; numai că autorul e dator să ne facă să pricepem ușor logica secretă.—O pasiune poate ea muri brusc, printr'o lovitură ca de trăsnet? Ribot aproape nu atinge chestia. Faguet crede că da, dacă deja un îndelungat proces psihic inconștient a pregătit această lovitură de trăsnet: plăcerile în amor dau naștere adesea acestui proces inconștient și amorul poate înceta brusc printr'o împlinire ultimă și decizivă, ea, de pildă, o dovadă nevinșată de necredință.—În sfîrșit Faguet mulțumește lui Ribot pentru că a făcut o lungă listă de pasiuni, dînd locul în lista sa la o mulțime de pasiuni mici și neînsemnate în aparență, dar care joacă un rol însemnat în viața noastră.—Am rezumat pe larg acest articol al marelui critic pentru că el luminează

și completează admirabilul studiu al lui Ribot, pe care l-am rezumat într'un număr anterior al revistei aceștia.

Revue générale des Sciences (No. 12, 3 Iunie 1907). *Les causes et le mécanisme de l'altération de l'air confiné* par M. H. Henriet. E vorba mai ales de vicierea aerului prin respirație. Se cunoaște de multă vreme că aerul închis în care stă un animal, își schimbă compoziția sa gazoasă. Oxigenul se împuținează, iar bioxidul de carbon crește, din cauză că organismul consumă oxigenul și aruncă afară bioxidul de carbon ne-
trebuitor. Astfel aerul din spațiul închis devine, după un timp, impropriu pentru întreținerea vieții. S'a văzut apoi că chiar dacă acestui aer viciat i s'ar da din nou, pe cale artificială, oxigenul în cantitatea convenită și i s'ar lua bioxidul de carbon în plus, el tot rămâne greoi, neplăcut, produce somnolență, slăbirea atenției, amețeli și chiar greață. Urmează dar că aerul închis nu se viciază numai prin descreșterea oxigenului și acumularea bioxidului de carbon, ci trebuie să mai fie în el și alte substanțe produse de organismul care respiră. D'Arsonval și Brown-Séguard, credeau că animalele dau afară prin plămii niște alcaloizi toxici, pe lângă bioxidul de carbon. Alți fiziologiști au combătut această afirmare. Henriet a descoperit anul trecut că aerul dat afară din plămii, conține săruri amoniacale volatile și alto săruri fixe. Ele sînt date afară din organism odată cu vaporii de apă și se pot pune în evidență făcînd ca vaporii de apă expirați să se condenseze. Apa de condensare conține în soluție aceste săruri și prin acest fapt devine chiar un mediu de cultură pentru microbi. Sărurile acestea, cu deosebire cele volatile, dau mirosul displăcut al aerului viciat.

Știînd că substanțele acestea se împreună cu vaporii de apă, Henriet dă

citova indicațiuni igienice pentru ca să facem să se micșureze cantitatea lor în aerul locuințelor noastre. Ar fi bine să favorizăm condensarea vaporilor de apă dați afară prin plămii. Pentru asta trebuie ca temperatura camerei să fie cât mai scăzută (15°—11°), temperaturile joase înlesnind condensarea. Dar cel mai bun mijloc rămîne tot ventilația continuă, care ia vaporii de apă cu substanțe volatile cu tot, și îi înlocuiește cu aer proaspăt.

Annales des Sciences Naturelles (Botanique. Série IX, 1907), conține o lucrare a eminentului nostru botanist E. C. Teodorescu intitulată: *Matériaux pour la flore algologique de la Roumanie*. Această lucrare, la care autorul a învucit aproape 10 ani de zile, este unica lucrare în acest gen făcută la noi. Foarte apreciat în străinătate, memoriul acesta conține determinările și în parte descrierea a 151 genuri și vr'o 430 specii de alge, altele de cit Diatomee și multe Schizoficee, pe care autorul le va publica mai tirziu. Ele au fost culese aproape din toate unghiurile țării și trebuie să spunem aici că Teodorescu a putut face această însemnată lucrare numai cu binevoitorul concurs al botaniștilor de la Muzeul imperial din Viena, care i-au pus la dispoziție biblioteca, neapărat trebuitoare, pe care n'a putut-o avea, sau mai exact n'a putut-o obține, la noi.

Nuova Antologia (16 Iulie 1907). *Giuseppe Chiarini* într'un articol intitulat *Flicea lui Ugo Foscolo* și eci din urmă ani al poetului la Londra, descrie sfîrșitul vieții marelui și nenorocitului poet italian. În 1804, Foscolo, ducîndu-se în Franța cu oștirea pe care Napoleon o adunase pentru a amenința Anglia, fu însărcinat cu o comandă la depozite în Valenciennes. Acolo, fiind prizonieră între alte familii engleze și familia Emerytt, poe-

tul se îndrăgosti de domnișoara Fanny și pe urma acestei dragoste se născu o fetiță. Peste un an, Foscolo trebui să se ducă la Calais, mai tirziu la Boulogne-sur-mer și în 1806, Napoleon renunțând la ideea de a ataca Anglia, poetul se reîntoarșe în Italia. În acest interval însă iubirea între îndrăgostiți se răcește și proiectata căsătorie nu mai are loc. Cînd în 1816 poetul veni ca exilat în Anglia, găsi pe foasta lui iubită maritată, iar pe fiica sa în grija bunicii ei. Mariad însă această bunică și lăsînd fiicii lui Foscolo o avere de vreo 3000 livre sterlinge, Foscolo își ia la sine pe fiica sa Floriana și se îngrijește să-i plaseze bine averea. Această întreprindere fu pentru el—care era foarte neclibzuit în afaceri—origina ruinii sale. El plasă banii în niște terenuri și în trei mîri vile în împrejurimile Londrei; dar îi veni în mîine să-și construească și pentru sine o casă în care să-și petreacă restul zilelor. Această vilă a sa—numită Diganma, îi consumă toți banii, îl făcu să ipotecheze și proprietățile Florianei, și la urmă creditorii i-o luară, iar el fu nevoit să se mute, împreună cu fiica sa, într'un apartament mobilat, trăind în cea mai mare mizerie. Acuma începe perioada cea mai nenorocită din viața sa: urmăcit de creditorii, poetul e nevoit să-și schimbe des domiciliul, ba chiar și numele și e nevoit chiar să-și vîndă și cărțile sale spre a nu muri de foame; gîndul că el e pricină ruinei Florianei îi amărăște și mai mult viața. Din pricina lipsurilor, Foscolo se îmbolnăvește greu de friguri și, nu mult după aceea, apare teribila boală care trebuia să-l omoare: idropisia. Operat de două ori, la 10 Sept. 1827 el moare. Singura mîn. iere în tot timpul dureros al boalei sale, i-a fost îngrijirea fiicii sale Floriana. Ce a devenit Floriana după moartea tatălui său nu se știe bine; se știe nu-

mai atita că mai trăi cîțiva ani, stînd în casa canonicului Riego și că murînd, i-a lasat acestoia manuscrisele tatălui seu.

Revista d'Italia (Iulie 1907).

Paolo Segato publică un studiu asupra marelui poet german Eduard Mörke, din care extragem următoarele date biografice și critice. Mörke s'a născut la 8 Sept. 1801 în Ludwigsburg; tatăl său era medic. După ce termină școala de latină, intră în seminarul evangelic din Urach, prin stăruințele unui cumnat al tatălui său, căci Mörke rămăsese acum orfan de tată. După ce-și termină studiile seminariale—fără nici o strălucire—la 1822 trecu la universitatea teologică din Tübingen. Aici are loc prima sa iubire care a lăsat urme neșterse în sufletul său; iubirea pentru Maria Meyer, o aventurieră a cărei origine nu se cunoaște, care deși de bună familie și bine educată, rățacea din oraș în oraș ca servitoare. După patru ani. Mörke își termină studiile și trecînd examenul de vicar, fu numit ca cooperator la Oberhohingen. După cîtăva vreme fu permutat la Köngen, dar pîrîndu-i-se prea grele sarcinile slujbei sale, el se hotărăște să-și caute altă carieră. Își cere congediu și încheie un contract cu un editor din Tübingen ca pentru 50 fiorini lunar să dea un număr oarecare de nuvele și articole estetice la o revistă literară, condusă de Spindler. Curînd însă se plictisi și de cariera de jurnalist și se refutoarse iarăși la vicariatul său și dela 1829 până la 1834 fu vicar în multe localități. În acest interval are loc o a doua iubire care se sfîrșește tot rău. La 1834 însfirșit este înaintat paroh și se stabilește definitiv la Cleversulzbach. La 1843 slăbit de boală și de nenorociri familiare—ii muriseră două surori și mama pe care o adora—el cere scoaterea sa la pensie și după o ședere mai scurtă în Hall-

se stabilește în Mergentheim. Aici face cunoștință cu familia colonelului în retragere von Spelh și îndrăgostindu-se de fiica acestuia, Margareta, se însoară în anul 1851. Căsnicia lui n-a fost de loc fericită, căci caracterul său nu se potrivea de loc cu al soției sale; la urmă trăiau chiar în separație. În anul 1875 Iunie 4, el moare, lăsând două fete din care una nu-i supraviețuiește de cât un an, iar a doua trăește și astăzi.

Poeziile sale sînt aproape în totalitate lirice (are o singură operă dramatică „die Regenbrüder“, libret de operă). Fiind un temperament foarte excitabil și sugestionabil, el nu poate fi clasat nici într-o școală literară, căci face parte din toate: fiind e senin ca cel mai pur clasic, fiind e romantic ca cea mai îndrăpăiată fantazie și sentimentalism aprins, fiind reprezentată realitatea cu cea mai mare obiectivitate. Poezia sa nu are nici cea mai mică tendință politică și poate asta explică de ce în timpul vieții sale, deși cunoscut de mulți, totuși poeziile sale nu au făcut prea mult zgomol. În proză, în afară de scrisorile sale, foarte numeroase și foarte interesante, a mai scris un roman „Pictorul Nolten“ și mai multe nuvele din care cea mai însemnată este „Călătoria lui Mozart la Praga“.

Deutsche Revue (Iulie 1907)

Prof. dr. Pelman într-un articol intitulat *Nebunia Cesarilor* se ocupă de tulburările mintale caracteristice capetelor încoronate, servindu-se ca exemple de împărații romani Gajus Caligula și Nero, precum și de regele Bavariei Ludwig II, Cei doi dintâi fiind cunoscuți în de obște, vom rezuma numai cele spuse asupra celui din urmă. Ludwig II al Bavariei, făcea parte din familia Wittelsbach, familie în care gustul pentru artă era ereditat. De mic a fost crescut foarte sever, mai ales în ce privește banii de cheltueală:

avea numai o marcă pe săptămână. La vîrsta de 19 ani ajunge rege și de atunci apare la el dorința de singurătate care îl face să nu se intereseze de loc de afacerile statului. Între puținii care erau admiși în societatea sa, acel care a avut o influență mai mare, și nu bună, a fost R. Wagner. După plecarea acestuia, regele deveni și mai retras și mai singuratic; de pe atunci începură a circula diferite spuse pe socoteala lui; între altele se spunea că pe coperișul unui castel își făcuse un lac, pe care se plimba într-o luntre trasă de o lebădă, ca Lohengrin. Apoi începe seria construcțiilor arhitectonice care dovedesc înaltul său gust artistic dar și risipă fără margini. În minunatele sale castele regele stă închis fără să vadă pe nimeni; masa, încărcată cu bucate, se ridică prin ajutorul unui mecanism, din a dîncime, așa ca să nu flo de față nici un servitor; actorii joacă numai pentru el, căci nimănui nu i se permite de a asista la reprezentație; servitorii, de care avea nevoie, trebuiau să se prezinte mascați. Ideile sale nebune, pe care nu le putea executa, el le încredințează hirtiei și jurnalul său zilnic se umple de condamnări la moarte și de descrieri de chinuri și torturi rafinate. Pentru a preîntîmpina lipsa de bani, el imaginează să-și formeze bande care să prăde băncile mari din Europa sau să-și vindă regatul spre a cumpăra o insulă pe care să-și întemeieze o domnie absolută. În fine în 1886, Iunie, un consult a patru medici declară pe rege ca nebun și se hotărâște internarea lui; o comisiune pleacă la 9 Iunie la Hohenschwangau, unde se găsea regele, ca să-l ia cu sine. Din neglijență însă, se uitase a se trimite ordin gardei din castel să se supună comisiunii; garda refuză a se executa arestarea regelui și regele dă ordin ca „trădătorii să fie jupuiați do piele și lăsați să moară de foame“.

Acest ordin nebun a fost salvarea comisiei, căci dacă ar fi poruncit numai simpla lor împuşcare, garda ar fi executat fără îndoială ordinul. Depeşi sosite din München scăpară comisiunea din primejdie, şi două zile mai târziu regele fu transportat la Berg, unde a douăzi după sosire îşi găsi moartea în valurile lacului Starnberg.

Sozialistische Monats-Hefte. (Iulie 1907). *Roman Strelzov*, Mişcarea sindicală rusească. Inceputuri de organizaţie sindicală au existat în Rusia şi înainte de era constituţională, fie sub formă legală—ca societăţi de ajutorare—fie secrete, ca organizaţii de luptă ale muncitorimii mai luminate. Cele dintâi organizaţii legale apar între muncitorii tipografi deja de pe la începutul veac. XIX; alte bresle se organizează mai târziu, pe la 1860. Un rol însemnat îl joacă asociaţiile de lucrători, formate prin 1901—1904 de către poliţie. Promotorul acestor asociaţii a fost un funcţionar al poliţiei, anume Subatow, cărnăia îi venise ideea de a cişliga muncitorimea de partea guvernului şi de a o îndepărta dela lupta pentru reformele politice. Centre ale acestor asociaţii poliţieneşti au fost Moscova, Petersburg, Miesk şi Odessa. Patronii, care la început priveau cu simpatie această mişcare, se simţiră cu timpul ameninţaţi şi cerură intervenţia guvernului; Plehwe luă măsuri aspre şi rezultatul final fu că toate aceste asociaţii deveniră duşmane de moarte ale regimului poliţienesc şi focarul ideilor revoluţionare. Acelaş lucru se întâmplă şi cu acele asociaţii înfiinţate de preotul Gapou, cu învoirea poliţiei. După faimoasa *Duminică roşie* din 1/27 Ianuar şi după revoltele din Moscova, înfiinţarea asociaţiilor de muncitori fu supusă aşa numitelor *regule temporale* din 4/17 Mart 1906, care de

luşi le îngredesc mult activitatea. Atitudinea socialdemocraţiei faţă de aceste sindicate este diferită: *Bolşevskii* nu le acordă mare importanţă, nu se îngrijese de crearea lor şi se silesc a le da un caracter politic, subordonându-le partidului politic socialist; *Menşevskii*, din potrivă, luptă pentru neutralitatea politică a sindicatelor şi se interesează mult pentru organizarea lor. Curentul care predomină acum în sindicate este acest din urmă. Ca număr există acum în Rusia 359 organizaţii muncitoreşti, care în total, numără vreo 239,000 de membri. Centralizarea acestor asociaţii nu s'a îndeplinit până acuma, dar se speră că aceasta se va întâmpla în urma congresului care va avea loc în August, anul acesta.

Contemporary Review. (Iulie, 1907, London).—Lupta politică dintre Camera Comunelor şi Camera Lorzilor—azi cel mai însemnat fapt din politica internă a Angliei—a dat naştere deja unei bogate literaturi. De la opunerea Camerei Lorzilor de a trece Bilul Educaţiei şi până azi, s'au scris oţite articole şi publicaţii asupra raporturilor şi drepturilor acestor două Camere, încît singure ar putea să formeze o mare bibliotecă. În acest No. d. *H. W. Massingham*—Liberalismul şi Lorzii—discută această chestie din punct de vedere al progresului ideilor liberale în Anglia şi al perspectivei istorice a Partidului Liberal. Autorul arată dificultatea mare în care se află partidul liberal în strădăniunile lui de a introduce reforme democratice. În timpul din urmă Liberalii au stat prea puţin la guvern; ţara s'a deprins mai mult cu Conservatorii, adică cu acei oameni care se opun la ori ce schimbare constituţională serioasă. Multe lucruri s'au schimbat în Anglia în cei treizeci de ani din urmă, dar constituţia engleză nu s'a schimbat, sau, dacă s'a schim-

bal puțin, ea s'a schimbat în direcția conservatoare. Astfel, pe cînd țara se democratizează, din ce în ce mai mult, pe cînd mișcarea socialistă revoluționară influențează tot mai mult, cugețarea politică în Anglia. Camera Lorzilor se îndărăpnițește continuu de a ținea mersul lucrurilor pe loc. Partidul Conservator, care, cu nicei întreruperi, a guvernat Anglia dela 1886 până acum un an, n'a deviat de loc din direcția tradițională, și a fost în stare ca, prin Camera Lorzilor, să facă să lincezească actualul guveru liberal, care, deahea, a intrat în al doilea an de existență. Actuala situație a Partidului Liberal e extrem de delicată: în fața corpului electoral—care i-a încredințat conducerea Statului—el se buenră de o mai mare popularitate decît Partidul Conservator; venit la putere el se arată neputincios de a îndeplini reformele democratice în numele cărora a luat puterea. Dacă guvernul liberal actual nu va fi în stare să învingă, să dea Angliei reformele așteptate dela el, Partidul Liberal va perde dreptul istoric la viață. Opoziția conservatoare exploatează această slăbiciune temporară a guvernului liberal, izvorită din situație și o arată ca *inerentă* guvernelor liberale. Numai însă nu poate nega superioritatea actuala Administrației față cu cea precedentă, alit din punct de vedere al talentului ei și al conștiințiozității. Sarcina actualului guvern față de liberalizm, în genere, e să trezească judecata politică a poporului—care, de sigur, nu e în stare să priceapă singur de unde izvorăște slăbiciunea guvernului—să'l facă să înțeleagă că niciun guvern moderu sprijinit pe democrație, nu poate dura alături de o Cameră nereformată de veacuri, neavînd niciun drept moral ori intelectual pentru a-și îndeplăti autoritatea ce o exercează, și ameuințînd, prin abuz de putere, să primejduească în-

săși Monarhia. După Constituția engleză sint două Puteri în Stat: Corona și Poporul. Corona nu poate fi aliată cu Camera Lorzilor, aceasta ar însemna a lua partea Conservatorilor împotriva Democrației liberale. Puterea Coronei, în aceste timpuri de democrație nu se poate sprijini decit pe Camera Comunelor, singurul Corp reprezentativ. Alitudinea actuală a Camerei Lorzilor amenință balanța constituțională, ea amenință—prin lupta de distrugere ce o duce împotriva Partidului liberal numai—a sili Monarhia să se sprijine numai pe Partidul Conservator. A doua putere de Stat—Poporul—de asemenea nu poate aproba actuala stitudine a Camerei Lorzilor, care e o adevărală tentativă de a aduce Partidul Conservator la guvern. Dacă Lorzii, vor izbuti, după cum socot ei, să aducă un guvern conservator, Partidul Liberal va intra în obscuritate pentru mulți ani, dacă nu pentru totdeauna chiar: *Clasele mijlocii* vor perde încrederea că Partidul Liberal le poate aduce la îndeplinire idealurile, și, sau se vor conserva, sau vor spori rîndurile socialistilor. De aceea actualul guvern liberal are suprema datorie față de țară și față de Democrație să silească Camera Lorzilor la o subordonare definitivă față de Corpul reprezentativ al Camerei Comunelor. Numai în acest chip se poate păstra balanța constituțională a celor două parlide. O schimbare a Camerei Lorzilor, Partidul Liberal nu o poate spera, din cauză că această Cameră se recrutează din o clasă care a perdut, aproape cu totul, vechiul contact cu ideile progresive și în special cu noile idei asupra proprietății. Guvernul actual trebuie numai să țin-tească la predominarea Camerei Comunelor. Obiecția că, tocmai în aceste momente, cînd socialismul a luat porții îngrijitoare, nu e oportum ca guvernul să stabilească sistemul de a

guverna cu o singură Cameră, e mai mult retorică decît serioasă. Tendința tuturor guvernelor moderne este de a centraliza puterea legislativă, de fapt, în o singură Cameră.

North American Review (Iunie, 1907, New-York). *D. J. S. Rowe*—Primejdia izolării naționale—arată importanța politică pentru Statele-Unite a unor bune raporturi cu republicile din sudul Americii. Ridicarea Statelor-Unite la situația de mare putere în lume a distrus principiile tradiționale de echilibru politic. În Europa, guvernele cred că ridicarea Statelor-Unite constituie o primejdie pentru vechiul continent. Presa europeană are interesul să saune neîncredere în republicile latine din sudul Americii față de marele stat Anglo-Saxon dela Nord, pentru a-l izola. Amestecul Statelor-Unite în politica internațională a aruncat în nedumerire chiar pe poporul acestei mari țări, deprins prin tradiție să se dezintereneze de afacerile altor țări și să trăească în o complectă izolare națională. Pe de o parte poporul Statelor-Unite încă nu poate înțelege nevoea de a cultiva bunele relații cu republicile sud-americane acum, în faza politicii internaționale în care a intrat Statul; pe de altă parte, neînchegarea unor astfel de relații va pricinui slăbirea Statelor-Unite față de Puterile Europei. Astăzi relațiile Statelor-Unite cu republicile latine din America de Sud au o nouă însemnătate: noile relații internaționale determinate de rezultatele războaielor spaniolo-american și ruso-japonez cer ca politica internațională a Statelor-Unite să se sprijine pe republicile la-

line din Sud. Marea greutate ce întâmpină guvernul Statelor-Unite față cu noua situație politică e nepregătirea opiniei publice, care persistă în ideile tradiționale. În școlile secundare și universități viitorul cetățean nu capătă cunoștința limbilor străine, nici a instituțiilor străine. Presa care e reflectul opiniei publice—nu se ocupă de afacerile altor țări. În general mersul lucrurilor din America de Sud nu interesează nici presa nici pe cetățeanul din Statele-Unite. Această iguoranță este dăunătoare pentru Statele-Unite și jiguitoare pentru republicile latine. Ea trebuie să dispară și să facă loc unei prietenii sincere care va aduce sprijinul mutuai între cele două Americi. E o idee greșită că republicile latine din Sud sînt inapoiate și că tulburările și anarhia le sînt caracteristice. E o îngîmfare absurdă a crede că numai instituțiile de origine anglo-saxonă pot garanta o dezvoltare pașnică a popoarelor. Statele-Unite nu pot găsi un dehușeu mai favorabil pentru produsul industriei lor decît în America de Sud, și, acest lucru are importanță vitală pentru cel mai puternic stat din lume—azi.

Review of Reviews.—(Iunie 1907, Londra). *D. Stead*—A doua conferință dela Haga—arată rolul ce are această, a doua, conferință pentru Pace. Autorul crede că drumul e deja deschis de fătaia conferință. Trebuie numai să se dea o sancțiune mai efectivă hotărîrilor primei conferințe: o mai vizibilă realitate Curții de Arbitraju, care se devie un fel de Parlament al lumii cu sesiuni fixe și activitate cu plan.